

Filosofia política

Codi: 100284

Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2500246 Filosofia	OB	2	2

La metodologia docent i l'avaluació proposades a la guia poden experimentar alguna modificació en funció de les restriccions a la presencialitat que imposin les autoritats sanitàries.

Professor/a de contacte

Nom: Mercè Rius

Correu electrònic: Merce.Rius@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: No

Equip docent

Mercè Rius

Prerequisits

No n'hi ha cap.

Objectius

1. Es tractarà de conèixer l'evolució de les institucions polítiques europees des de la perspectiva de la filosofia.
2. Per tant, encara que el curs se centrarà en l'anàlisi conceptual, aquesta es durà a terme seguint un ordre històric.
3. Tanmateix, l'enfocament històric es farà des del present, és a dir, a partir dels temes i problemes que se susciten avui dia en filosofia política.
4. A més, la temàtica política ha estat, de sempre, estretament relacionada amb les altres "àrees" de la filosofia: l'ètica sobretot, però també l'epistemologia o fins i tot l'ontologia. Caldrà, doncs, saber moure's en aquests altres àmbits segons l'autor considerat.
5. Es pretén que l'alumne aprengui a orientar el seu estudi essent ben conscient de les interrelacions suara esmentades.

Competències

- Analitzar i sintetitzar els arguments centrals dels textos fonamentals de la filosofia en les seves diverses disciplines.
- Aplicar els coneixements de l'ètica als problemes morals de la societat, i valorar les implicacions sobre la condició humana dels canvis en el món de la tècnica contemporània.
- Que els estudiants hagin demostrat que comprenen i tenen coneixements en una àrea d'estudi que parteix de la base de l'educació secundària general, i se sol trobar a un nivell que, si bé es basa en llibres de text avançats, inclou també alguns aspectes que impliquen coneixements procedents de l'avantguarda d'aquell camp d'estudi.

- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.
- Que els estudiants sàpiguen aplicar els coneixements propis a la seva feina o vocació d'una manera professional i tinguin les competències que se solen demostrar per mitjà de l'elaboració i la defensa d'arguments i la resolució de problemes dins de la seva àrea d'estudi.
- Que els estudiants tinguin la capacitat de reunir i interpretar dades rellevants (normalment dins de la seva àrea d'estudi) per emetre judicis que incloguin una reflexió sobre temes destacats d'índole social, científica o ètica.
- Reconèixer i interpretar temes i problemes de la filosofia en les seves diverses disciplines.

Resultats d'aprenentatge

1. Assenyalar i resumir el contingut filosòfic comú a diverses manifestacions de diferents àmbits de la cultura.
2. Buscar, seleccionar i gestionar informació de manera autònoma, tant en fonts estructurades (bases de dades, bibliografies, revistes especialitzades) com en informació distribuïda a la xarxa.
3. Comunicar de forma oral i escrita, amb correcció, precisió i claredat, els coneixements adquirits.
4. Construir textos normativament correctes
5. Establir relacions entre ciència, filosofia, art, religió, política, etc.
6. Expressar, tant oralment com per escrit, els temes i els problemes bàsics de la tradició filosòfica.
7. Expressar-se eficaçment aplicant els procediments argumentatius i textuals en els textos formals i científics
8. Fer servir la terminologia adequada en la construcció d'un text acadèmic.
9. Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
10. Relacionar els elements i els factors propis de textos de la tradició filosòfica
11. Resumir els arguments centrals dels grans textos contemporanis d'ètica i filosofia política.
12. Resumir els temes i els arguments exposats en un debat filosòfic clàssic.
13. Utilitzar correctament el lèxic específic de la història de la filosofia.

Continguts

Introducció.

Tema I. La comunitat antiga.

- a) Plató contra els sofistes: l'art del polític.
- b) Aristòtil: la política com a forma de vida.
- c) Ciceró: republicanisme i *ius humanum*.

Tema II. La transició a la modernitat.

- a) Aportacions del cristianisme a la filosofia política.
- b) Maquiavel: la raó d'Estat.
- c) Jean Bodin: el concepte de sobirania.

Tema III. Les teories del pacte social.

- a) Hobbes: l'absolutisme del poder estatal.
- b) Locke: drets naturals i liberalisme.
- c) Rousseau: el subjecte polític col·lectiu.

Tema IV. L'Estat constitucional.

- a) Kant i la idea cosmopolita.
- b) Cap a una filosofia de la història.

Metodologia

Metodologia:

Durant les sessions presencials, la professora exposarà els temes del programa detallant-ne els conceptes principals, emmarcats en l'argumentació apropiada. L'orientació per a la lectura de textos també hi estarà compresa.

Caldrà fer la lectura obligatòria en les edicions recomanades per la professora que són les següents, per aquest ordre:

- 1) La versió original en anglès, a Harcourt Publisher, el PDF de la qual és de lliure accés a la xarxa: <https://grattoncourses.files.wordpress.com/2019/12/hannah-arendt-on-violence-harcourt-brace-jovanovich-1969.pdf>
- 2) *Sobre la violència*, Angle Editorial, Barcelona.
- 3) *Sobre la violencia*, Alianza.

No s'admetrà cap treball que no es basi en una d'aquestes tres edicions.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, per a la complementació per part de l'alumnat de les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classe magistral	35	1,4	5, 10, 13
Orientació lectura de textos	10	0,4	2, 5, 10, 12
Tipus: Supervisades			
Tutories	20	0,8	2, 3
Tipus: Autònomes			
Estudi i elaboració de treballs	27,5	1,1	2, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 13
Lectura bibliografia recomanada	50	2	10

Avaluació

Criteris d'avaluació

Primera prova:

Consistirà en una recensió, feta a casa, de *Sobre la violència* (1969), de Hannah Arendt. Les normes generals de presentació (a especificar més detalladament a Moodle, al febrer) seran les següents:

Tipus de lletra: Times New Roman 12.

Espai entre línies: 1,5.

Extensió màxima: 5.000 caràcters (amb espais).

Segona prova:

Consistirà en un examen escrit durant la franja horària de classe. La matèria avaluable comprendrà els temes I i II del programa: La comunitat antiga i La transició a la modernitat.

Tercera prova:

Consistirà en un examen escrit durant la franja horària de classe. La matèria avaluable comprendrà els temes III i IV del programa: Les teories del pacte social i L'Estat constitucional.

La nota final es calcularà de la manera següent:

La primera prova, un 20% de la nota final.

La segona prova i la tercera prova, cadascuna, un 40% de la nota final.

Es considerarà superada l'assignatura si la mitjana de les tres proves no és menor de 5. Amb el benentès que la mitjana només es calcularà entre notes no inferiors al 4,5.

Dates d'avaluació

- 1) La primera prova es lliurarà el dia 5 d'abril 2022.
- 2) La segona prova es durà a terme el dia 26 d'abril 2022.
- 3) La tercera prova, el dia 26 de maig 2022.

Si qualsevol eventualitat obligués a un canvi de dates, la professora n'assabentaria la classe amb la màxima anticipació possible, tot consultant-ho amb el/la delegat/da de curs.

En cas que les proves no es puguin fer presencialment s'adaptarà el seu format (mantenint-ne la ponderació) a les possibilitats que ofereixen les eines virtuals de la UAB. Els deures, activitats i participació a classe es realitzaran a través de fòrums, wikis i/o discussions d'exercicis a través de Teams, etc. El professor o professora vetllarà perquè l'estudiant hi pugui accedir o li oferirà mitjans alternatius, que estiguin al seu abast.

Condicions per a la recuperació final

a) L'assignatura es considerarà no avaluable si l'alumne/a no es presenta (sempre en les condicions establertes en aquesta Guia; vegeu-ne les Normes d'organització) a alguna de les proves ordinàries, sense comunicar-ne els motius a la professora o abans de la data d'avaluació fixada o en un termini de 10 dies naturals a partir de la jornada d'avaluació, si cap incident inesperat li ha impedit presentar-s'hi. Lògicament, els motius al·legats en qualsevol cas han de ser de força major i acreditables documentalment. Amb tot, la possibilitat, sempre excepcional, de recuperar una prova omesa no es farà extensiva a lestrs convocatòries ordinàries.

b) No hi haurà una revaluació global, sinó només de cadascuna de les proves ordinàries suspeses. Tanmateix, per accedir a la revaluació final, cal tenir aprovada una de les avaluacions (o, almenys, qualificada amb un 4,5). En un examen de dues hores no és possible revaluar més de dues de les proves ordinàries. Així doncs, en la data fixada per Gestió Acadèmica, solament es podran revaluar: la primera i la segona, la primera i la tercera, o la segona i la tercera. Ara bé, per revaluar la primera prova, cal haver presentat la recensió que n'és l'objecte en primera convocatòria.

c) Caldrà revaluar la prova que hagi obtingut un 4,5 només si la mitjana amb les altres dues resulta menor de 5.

Revisió de les proves

Les dates de revisió de les diverses proves s'indicaran oportunament a través de Moodle.

Normes d'organització

Si l'alumna/e (1) no lliura personalment la prova feta a casa, en el lloc, la data i l'horari fixats, (2) si no es presenta a la prova programada a l'aula o (3) hi arriba amb retard, i això vol dir que hi arriba un cop s'han tramès les preguntes i s'han donat les conseqüents instruccions, en qualsevol dels tres casos, haurà perdut la convocatòria. Només la podrà recuperar com a part de la revaluació final si compleix les condicions indicades a l'apartat anterior (Condicions per a la recuperació final). Es farà una excepció, tot permetent que dugui a terme la prova, si l'alumne/a aporta la deguda justificació del seu retard en el termini del següent 5 dies naturals; altrament, la prova serà destruïda sense qualificació. Respecte al lliurament de la prova feta a casa, si alguna circumstància impedeix a l'alumne/a de complir escrupolosament les normes, aquest/a ho haurà de comunicar a la professora amb prou antelació.

Quant a la possibilitat d'enviar treballs per correu electrònic, només es farà efectiva si la professora ho disposa així en el seu moment. En cas contrari, seran desestimats. Igualment seran desestimats els que es deixin a la bústia del Departament, tret que se n'hagi obtingut abans el vistiplau.

Advertiment: Si es comet plagi en qualsevol de les proves esmentades (és a dir, si es reproduïxen fragments d'alguna publicació, en format paper o digital, sense citar-ne la font: el nom de l'autor i la referència de la publicació), la qualificació automàtica serà un zero, i comportarà la pèrdua del dret a revaluació. D'acord amb la normativa acadèmica vigent.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Primera prova: acreditació de lectura.	20 % de la nota final	2,5	0,1	2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13
Segona prova: examen.	40% de la nota final.	2,5	0,1	1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13
Tercera prova: examen	40 % de la nota final.	2,5	0,1	1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13

Bibliografia

Bibliografia general

Hampsher-Monk, Iain, *Historia del pensamiento político moderno*, Ariel, Barcelona.

Held, David, *Modelos de democracia*, Alianza, Madrid.

Raynaud, Philippe/Rials, Stéphane, *Diccionario Akal de Filosofía Política*, Akal, Madrid.

Sabine, George H., *Historia de la teoría política*, Fondo Cultura Económica (FCE), México/Madrid.

Touchard, Jean, *Historia de las ideas políticas*, Tecnos, Madrid.

Vallespín, Fernando (recop.), *Historia de la teoría política*, Alianza.

Bibliografia per temes

Tema I. La comunitat antiga.

Fonts

Plató, *Protàgores, Eutifró (et alt.)*, Laia/Edic. 62, col·lecció Textos Filosòfics (TF), Barcelona.

, *Gòrgias*, Bernat Metge, Barcelona

, *República*, Bernat Metge.

, *El polític*, Bernat Metge [*El político*, Gredos, Madrid].

, *Les lleis*, Bernat Metge [*Las leyes*, Alianza].

, *Carta VII, a Cartes*, Bernat Metge,

Aristòtil, *Política*, La Magrana - RBA, Barcelona.

Aristòteles, *Política*, Centro de Estudios Constitucionales (CEC), Madrid.

- , *Política*, Gredos.

- , *Constitució d'Atenes*, Bernat Metge.

Ciceró, Marc Tul·li, *Les lleis*, Alpha, Barcelona [*Las leyes*, Gredos /Tecnos].

Cicerón, *La República*, Alianza / Tecnos [*Sobre la República. Sobre las leyes*].

- , *Dels deures*, Bernat Metge [*Sobre los deberes*, Alianza / Tecnos; *Los deberes*, Gredos].

Cicerón, Quinto Tulio, *Breviario de campaña electoral*, Quaderns Crema, Barcelona.

Estudis

Bowra, Cecil Maurice, *La Atenas de Pericles*, Alianza.

Fustel de Coulanges, Numa Denis, *La ciudad antigua*, Península - Edhasa - Iberia.

Complementaris :

Tucídides, *Discurso fúnebre de Pericles*, Sequitur, Madrid.

Constant, Benjamin, *Sobre el espíritu de conquista. Sobre la libertad en los antiguos y en los modernos*, Tecnos.

Weil, Simone, *La fuente griega*, Trotta, Madrid.

Arendt, Hannah, *La condició humana*, Empúries, Barcelona [cap.IV, ap. 21].

[Actual]

Cacciari, Massimo, *Geo-filosofía de Europa*, Aldebarán, Madrid.

Tema II. La transició a la modernitat.

Fonts

Agustín de Hipona, *La Ciudad de Dios*, a *Obras*, v. XVI-XVII, Biblioteca Autores Cristianos (BAC), Madrid.

- , *Sobre la mentira*, v. XII, BAC.

Tomás de Aquino, *La monarquía*, Tecnos.

Tomás de Aquino y Pedro de Alvernia, *Comentario a la Política de Aristóteles*, Ediciones de la Universidad de Navarra (EUNSA), Pamplona.

Dante, *Monarquía*, Tecnos.

Marsilio de Padua, *El defensor de la paz*, Tecnos.

Ockham, Guillem d', *Breviloqui sobre el principat tirànic*, TF.

Eiximenis, Francesc, *Regiment de la cosa pública*, Bromera, València.

More, Thomas, *Utopia*, Accent, Girona.

Campanella, Tommaso, *La Ciutat del Sol*, seguida de *Qüestió quarta sobre la millor república*, Publicacions de la Universitat de València (PUV).

More, T. - Campanella, T. - Bacon, Francis, *Utopías del Renacimiento (Utopía, La imaginaria Ciudad del Sol, Nueva Atlántida)*, FCE.

Maquiavel, *El príncep*, TF.

- , *Discursos sobre la primera década de Tito Livio*, Alianza.

- , *El arte de la guerra*, Tecnos.

- , *Escritos políticos breves*, Tecnos.

- , *La mandrágora*, Tecnos.

Lutero, Martin, *Escritos políticos*, Tecnos.

Vitoria, Francisco de, *La ley*, Tecnos.

Boétie, Étienne de La, *La servitud voluntària*, Quaderns Crema.

Bodino (Bodinus), Juan, *Los seis libros de la República* (edició abreujada), Tecnos.

Altusio (Althusius), Juan, *La Política metódicamente concebida e ilustrada con ejemplos sagrados y profanos*, CEC.

Grocio (Grotius), Hugo, *Del derecho de la guerra y de la paz*, CEC.

Estudis

Arquillière, Henri Xavier, *El agustinismo político*, Edicions de les Universitats de Granada i València.

Ullmann, Walter, *Principios de gobierno y política en la Edad Media*, Alianza.

Kantorowicz, Ernst Hartwig, *Los dos cuerpos del rey: un estudio de teología política medieval*, Alianza - Akal.

Burckhardt, Jacob, *La cultura del Renacimiento en Italia*, Edaf, Madrid.

Lefort, Claude, *Maquiavelo. Lecturas de lo político*, Trotta.

[Trobareu una bibliografia detallada sobre Maquiavel i Bodin al volum 2 de la *Historia de la teoría política*, editada per F. Vallespín (vegeu-ho més amunt).]

Complementaris

Guardini, Romano, *El espíritu de la liturgia*, Centre Pastoral Litúrgica, Barcelona.

Schmitt, Carl, *Catolicismo y forma política*, Tecnos.

- , *La dictadura*, Alianza.

Strauss, Leo, *Derecho natural e historia*, Círculo de Lectores, Barcelona.

Tönnies, Ferdinand, *Comunitat i associació*, Edicions 62.

Weber, Max, *L'ètica protestant i l'esperit del capitalisme*, Edicions 62.

- *El político y el científico*, Alianza.

[Actual]

Agamben, Giorgio, *Opus Dei. Arqueología del oficio*, Pre-Textos, València - Adriana Hidalgo, Buenos Aires.

- , *Homo sacer*, Pre-Textos.

Tema III. Les teories del pacte social.

Fonts

Hobbes, Thomas, *Leviathan*, Alianza.

- , *El ciudadano*, Tecnos - Trotta.

- , *Behemoth*, Tecnos - CEC.

- , *Elementos de derecho natural y político*, CEC.

Spinoza, Baruch, *Tratado teológico-político*, Alianza.

Locke, John, *Two Treatises of Government* [Primer i Segon Tractat], Cambridge University Press.

- , *Segundo Tratado sobre el Gobierno Civil*, Alianza.

- , *Ensayo sobre el entendimiento humano* (compendio). *Segundo tratado sobre el gobierno. Escritos sobre la tolerancia*, Gredos/RBA.

- , *Carta sobre la tolerància*, Tecnos.

- , *La polémica Filmer-Locke sobre la obediencia política* [conté el *Primer Tractat* de Locke i *El patriarca*, de R. Filmer], Instituto de Estudios Políticos - CEC.

- , *Assaig sobre el govern civil. Carta sobre la tolerància*, TF.

Montesquieu, *De l'esperit de les lleis* (2 volums), Edicions 62-Diputació de Barcelona [Vegeu-ne esp. el llibre XI, en el primer volum].

- , *Cartes perses*, TF. - Edicions de 1984, Barcelona.

Bayle, Pierre, *Comentario filosófico sobre las palabras de Jesucristo "Oblígaes a entrar"*, CEC.

Voltaire, *Tractat sobre la tolerància i altres escrits*, Edicions 62/Diputació de Barcelona.

Rousseau, Jean-Jacques, *Du contrat social*, Flammarion - Gallimard, Paris.

- , *Del contracte social*, TF.

- , *El contrato social*, Alianza - Biblioteca Nueva - Espasa Calpe.

- , *Discurs sobre l'origen i els fonaments de la desigualtat entre els homes*, TF.

- , *Proyecto de Constitución para Córcega. Consideraciones sobre el gobierno de Polonia y su proyecto de reforma*, Tecnos.

- , *Escritos sobre la paz y la guerra*, CEC.
 - , *Escritos políticos*, Trotta.
 - , *Discursos sobre la economía política*, Tecnos.
 - , *Emili o de l'educació*, Eumo, Vic.
 - , *Els somieigs del passejant solitari*, Proa, Barcelona.
- Sieyès, Emmanuel-Joseph, *¿Qué es el Tercer Estado?*, Alianza.

Estudis

Sobre Hobbes

- Oakeshott, Michael, *El Estado europeo moderno*, Paidós/ICE-UAB.
- Bobbio, Norberto, *Thomas Hobbes*, FCE.
- Monserrat, Josep, *Thomas Hobbes: La fundació del l'Estat Modern*, Gedisa, Barcelona.
- Schmitt, C., *El Leviathan en la teoría del Estado de Thomas Hobbes*, Comares, Granada.
- Strauss, L., *La filosofía política de Hobbes*, FCE.
- Tönnies, f., *Hobbes: vida y doctrina*, Alianza.
- Zarka, Yves-Charles, *Hobbes y el pensamiento políticomoderno*, Herder, Barcelona.

Sobre Locke

- Ashcraft, Richard, *Locke's Two Treatises of Government*, Unwin Hyman, London.
- Bobbio, Norberto, *Locke e il diritto naturale*, G. Giappichelli, Torino [*Locke y el derecho natural*, Tirant lo Blanch, València, electrònic i en paper.]
- Dunn, John, *Locke. A Very Short Introduction*, Oxford University Press.
- , *The Political Thought of John Locke*, Cambridge University Press.
- Grant, Ruth W., *John Locke's liberalism*, Chicago University Press.
- Iversen Vaugh, Karen, *John Locke: economista y sociólogo*, F.C.E.
- Macpherson, C.B. (Crawford Brough), *La teoría política del individualismo posesivo: de Hobbes a Locke*, Trotta.

Sobre Rousseau (i Montesquieu)

- Althusser, Louis, *Montesquieu: la política y la historia*, Ariel.
- Aron, Raymond, *Las etapas del pensamiento sociológico*, Herder.
- Durkheim, Émile, *Montesquieu y Rousseau: precursores de la sociología*, Tecnos.
- Iglesias, Mª Carmen, *El pensamiento de Montesquieu: política y ciencia natural*, Alianza.
- Cassirer, Ernst, *The Question of Jean-Jacques Rousseau*, Columbia Univ.Press, New York.

Grimsley, Ronald, *La filosofía de Rousseau*, Alianza.

Masters, Roger Davis, *The Political Philosophy of Rousseau*, Princeton University Press, New Jersey.

Rubio Carracedo, José, *¿Democracia o representación? Poder y legitimidad en Rousseau*, CEC.

Complementaris:

Burke, Edmund, *Reflexiones sobre la revolución en Francia*, Alianza.

[Sobre l'Abbé de Saint-Pierre, Bernardin: monografia a *Revue d'Histoire Littéraire de La France* nº 5, set./oct. 1989: Armand Collin, Paris.]

Mill, John Stuart, *Del gobierno representativo*, Tecnos.

Tocqueville, Alexis de, *L'Antic Règim i la Revolució*, Edicions 62 - Diputació de Barcelona.

- , *La democracia en América*, Alianza.

[Actual]

Domènech, Antoni, *El eclipse de la fraternidad*, Crítica, Barcelona.

Tema IV. L'Estat constitucional.

Fonts:

Kant, Immanuel, *Història i política* (conté *La pau perpètua*), TF.

- , *Ideas para una historia universal en clave cosmopolita y otros escritos sobre Filosofía de la Historia* (conté: "Replanteamiento sobre la cuestión de si el género humano se halla en continuo progreso hacia lo mejor", un text que pertany a *El conflicte de les Facultats*).

- , *El conflicto de las facultades: en tres partes*, Alianza.

- , *¿Qué es la Ilustración? y otros escritos*, Alianza.

- , "En torno al tópic: 'Tal vez eso sea correcto en teoría, pero no sirve para la práctica'", a *Teoría y práctica*, Tecnos.

Estudis:

Aubenque, P., "La prudencia en Kant", dins *La prudencia en Aristóteles*, Crítica.

Colomer, José Luis, "Immanuel Kant", a F. Vallespín (ed.), *Historia de la Teoría Política*, v. 3.

Olesti, Josep, "Kant, un realista polític?", a *Comprendre*, any IV, 2002/1.

Philonenko, Alexis, *La théorie kantienne de l'histoire*, J. Vrin, Paris.

Turró, Salvi, *Lliçons sobre història i dret a Kant*, Edicions Universitat de Barcelona.

- , *Tránsito de la naturaleza a la historia en la filosofía de Kant*, Anthropos, Barcelona.

Williams, Howard, *Kant's Political Philosophy*, Basil Blackwell, Oxford.

Complementaris:

Arendt, H., *Conferencias sobre la filosofía política de Kant*, Paidós.

Foucault, Michel, *Sobre la Ilustración*, Tecnos.

Programari

No s'ha de menester cap programari específic.